

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie stanowi uzupełnienie publikacji pt. „Dotykowe modele architektoniczne w przestrzeniach polskich miast. Część I. Standardy”, będącej rezultatem studiów autorskich nad problematyką dotykowych modeli i makiet architektonicznych, instalowanych w przestrzeniach publicznych polskich miast¹, udostępnionych do roku 2017. W przedkładanej części II niniejszej pracy efekty badań autorskich ujęte zostały w formie przeglądu, prezentującego wszystkie dotychczasowe realizacje objęte obszarem badań², a także kompletu zestawień zbiorczych (podanych w formie katalogu i indeksów), ułatwiających zainteresowanym czytelnikom pozyskiwanie pożądaných danych na temat modeli i makiet dotykowych oraz ich wzajemne porównywanie.

Przegląd podzielony został na sześć części odzwierciedlających typologię wprowadzoną w badaniach opisanych w poprzedniej części pracy. Poszczególne obiekty przedstawiono w grupach odpowiadających wyróżnionym przez autorów typom przedstawień, poczynawszy od największego do najmniejszego ujęcia przestrzeni architektonicznej. Kolejno zaprezentowano zatem: założenia krajobrazowe (ZK), miasta (M), założenia urbanistyczne (ZU), zespoły budynków (ZB), budynki (B) i detale (D). W poszczególnych rozdziałach zaprezentowano łącznie 74 obiekty, w tym odpowiednio 3 założenia krajobrazowe, 20 miast, 11 założeń urbanistycznych, 12 zespołów budynków, 27 budynków oraz 1 detal. Obiekty w poszczególnych grupach usystematyzowano w porządku alfabetycznym według nazw miast i miejscowości. W przypadkach, gdy w konkretnych miastach istnieje kilka różnych reprezentacji, przedstawiono je w porządku chronologicznym, biorąc pod uwagę daty ich publicznego udostępnienia. Poszczególne modele oznaczono, nadając im symbol literowy typu (określający całą grupę) oraz indywidualną liczbę porządkową. Dla każdej z realizacji opracowano specjalną kartę. Podano w niej tytuł modelu (zaczepnięty bezpośrednio z ekspozycji modelarskiej bądź też ze źródeł zewnętrznych) i ewentualnej serii, której część stanowi dana reprezentacja. W wybranych realizacjach jako określenie wiążące je w większą grupę posłużono się określeniem seria. Część z nich funkcjonuje pod wspólnymi nazwami, inne natomiast łączy treść lub obszar przedstawienia.

1 Z obszaru badań autorskich wyłączono modelarskie opracowania poza architektoniczne (takie jak: Popiersie Jana Matejki w Krakowie, okręt ORP Błyskawica w Gdyni, Parowozy eksponowane w Muzeum Kolejnictwa w Kościerzynie) a także odwzorowania reliefowe (takie jak: relief pierzei Rynku w Lidzbarku Warmińskim, relief pierzei Rynku w Kościerzynie, mapa Państwa Zakonu Krzyżackiego w Prusach i Inflantach w I połowie XV wieku w Malborku, Pomnik Odry – Wrocławski Węzeł Wodny we Wrocławiu) oraz wszelkiego rodzaju mapy i plany tyflograficzne (takie jak: plan zespołu mieszkaniowego na terenie Osiedla Eco-Park w Warszawie).

Ponadto z obszaru badań wyłączono modele eksponowane we wnętrzach budynków (takie jak: model budynku Teatru Starego w Lublinie, model Sali Plenarnej posiedzeń Sejmu RP w Warszawie, model witraża autorstwa S. Wyspiańskiego, pt.: „Bóg Ojciec – Stań się” w Krakowie), modele obecnie niedostępne (model Stadionu Narodowego w Warszawie) a także modele zaprojektowane całkowicie bez uwzględnienia potrzeb osób niewidomych (takie jak: Rynek w Bielsku Białym, kościół farny pw. Św. Michała Archaniola w Lublinie).

2 Obszarem badań autorskich objęto modele odsłonięte w okresie od roku 2007 do czerwca roku 2017. Zgodnie z wiedzą autorów zbiór ten w najbliższym czasie powiększy się o kolejne modele (w tym między innymi: model statku MS Batory w Gdyni, modelu Pól Grunwaldzkich w Grunwaldzie, seria modeli ilustrujących dzielnicę Kazimierz w Krakowie, modele obiektów architektonicznych prezentowanych w Muzeum Wsi Lubelskiej, w tym model całego skansenu oraz modele prezentowanych w nim obiektów, między innymi dworu oraz wiatraka w Lublinie, modele stadionów w Mielcu, model miasta w Pabianicach, model Zamku Królewskiego w Poznaniu - Zamku Przemysława II, model Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie).

Niektóre z obiektów powstały jako część szerszych działań, określanych mianem projektów, programów, akcji itd. Fakt ten uwzględniono poprzez wskazanie ich nazw. W karcie modelu zaprezentowano syntetyczny opis tematu odwzorowania z podaniem historii budowy oryginału oraz cech danego obiektu architektonicznego. Przedstawiono również dane lokalizacyjne modeli. Podano adres oraz współrzędne geograficzne miejsca aktualnego ustawienia w przestrzeni publicznej³. Zamieszczono również informacje o autorze modelu oraz dacie jego odsłonięcia. W czterech przypadkach nie udało się ustalić autorstwa modeli. W poszczególnych kartach opisy modeli przedstawiono od ogółu do szczegółu, bazując na aspektach problemowych wyodrębnionych i opisanych w części I niniejszej publikacji. Zaprezentowano zatem takie ich cechy, jak: miejsce lokalizacji i sposób zagospodarowania otoczenia modelu, budowę i dostępność postumentu, treść merytoryczną oraz informacje tekstowe umieszczone na reprezentacji, a także najważniejsze aspekty techniczne związane z budową i eksploatacją modelu. Podano wielkości oraz wysokości płaszczyzn ekspozycji, jak też wysokości modeli. Wskazano ponadto ich skalę⁴. Prezentację uzupełniono fotografiami i rysunkami. Na fotografiach przedstawiono obiekt, jego otoczenie, budowę postumentu, treść merytoryczną opracowania oraz detale modelu. Na rysunkach zilustrowano widok i rzut modelu wraz z elementami zagospodarowania ich najbliższego otoczenia oraz wyróżnieniem strefy ekspozycji i strefy oglądu.

Kolejną częścią opracowania jest katalog wszystkich omawianych obiektów. Poza syntetycznymi danymi na temat konkretnych modeli zamieszczono w nim fotografie oraz rysunki rzutów i widoków danych reprezentacji. Oznaczono na nich wysokości postumentów i płyt ekspozycyjnych oraz strefy ekspozycji i strefy oglądu. Syntetyczne zestawienie tych danych pozwala na wzajemne porównywanie obiektów.

Katalog uzupełniono zestawem danych adresowych poszczególnych przedstawień oraz szeregiem indeksów, w tym: indeksem rzeczowym, indeksem osób (autorów) oraz indeksem miast, w których poszczególne przedstawienia są zrealizowane.

3 Określenia współrzędnych geograficznych lokalizacji poszczególnych obiektów dokonano na podstawie map dostępnych w Internecie. Autorzy uprzedzają o możliwych niewielkich różnicach w odniesieniu do stanu faktycznego.

4 Skala odwzorowania poszczególnych realizacji w wielu przypadkach ustalona została na podstawie pomiarów inwentaryzacyjnych modelu oraz odniesieniu ich do wymiarów rzeczywistych. Autorzy uprzedzają o możliwych niewielkich różnicach w odniesieniu do stanu faktycznego.